

«Mind.» N. S. Nro 5. January, 1893.

I. *Biographical Notice of George Croom Robertson: A. Bain.* Robertson-nak, a «Mind» folyóirat első szerkesztőjének meleg szavakban írt nekrológja ez. Bain kitüntető szavakkal említi meg az elhunytnak alapos tanulmányait Hobbes philosophiájára vonatkozólag, meg azt, hogy Angliában kevés philosophus mérközhetett vele szakismeretben a szigorúan vett philosophiai kérdésekre vonatkozólag. Jellemét Leslie Stephen írta le a «Spectator»-ben. Azt in extenso közli Bain, és benne látható Robertson-nak munkaképessége és kiváló kötelességérzete.

II. *Hedonic Aesthetics: H. Rutgers Marshall.* A mint azt a «Mind»-nak előbbi számaiban kifejtette, szép szerinte az, a mi bennünk oly hatást tesz, mely az újból való felelevenedésben (aránylag) állandóan kellemes; rút ellenben az, a mi oly hatást tesz, mely az újból való felelevenedésben (aránylag) állandóan kellemetlen. (The beautiful is that which produces effects in us that are (relatively) permanently pleasurable in revival. The ugly, on the contrary, is that which produces effects of (relatively) permanent painfulness in revival.) Ez alaptételből következteti, hogy a művésznek egyrészt tartózkodnia kell, hogy fájdalmas vagy kellemetlen benyomást idézzon elő. Ne idézzon elő — mint értekező nevezi — «repressive pains»-t, midőn a rendes és megszokott functio zavartatik, vagy a megvárt eredmény nem áll elő, ne idézzon elő «pains of excessive functioning»-et, midőn ellenkezőleg az inger által felkeltett mindennemű lelki functio túlságos nagy. A művésznek azonban másrészt arra is kell törekednie, hogy positive kellemetes hatásokat tegyen. Ez pedig eszközölhető: a) ha az öntudatba oly tartalom lép, mely egy ideig az inger hiánya miatt nem volt bent (a változatosság törvénye); b) ha a tartalom akkor lép az öntudatba, midőn normalis megjelenése meg volt akasztva (teszem az élezben); c) ha a tartalom rendkívüli élénkséggel lép az öntudatba.

III. *The Respective Spheres and Mutual Helps of Introspection and Psycho-physical Experiment in Psychology: A. Bain.* Szerző szerint az önnön megfigyelésen kívül a pszichologiai ismereteknek legkiválóbb forrásai: a gyermeki lélek tünetényei, a rendkívüli lelki tünetények, az állatok megfigyelése és a társadalom által az emberi lélekre történt hatásnak megvizsgálása, melyekhez még a physiologiai és psycho-physikai kutatások járulnak. Bain

azon tételt vitatja, hogy bármennyire becsesek a két legutolsó forrásnak adatai, a legkiválóbb forrás, mely a legtöbb és a legbiztosabb adatokat szolgáltatja, mindig csak az önnön megfigyelés lesz.

IV. «*Modern Psychology: a Reflexion: J. Ward.* Egészben véve polemizáló czikk, melyben értekező kimutatni törekszik, hogy Wundt és iskolája sokkal kevesebbet képesek megmagyarázni, mint ők azt gondolják, kiváltképen az «én»-nek és öntudatnak problémáját nem képesek megfejteni.

V. A «*Discussions*» közt legtöbb figyelmet érdemel utolsó: *Professor Wundt on Hypnotism and Suggestion: F. W. H. Myers.* Író a következő röpiratnak: *Hypnotismus und Suggestion*, v. W. Wundt, Leipzig, 1892. (Pp. 110) tartalmát közli, de a mellett élénk, hogy ne mondjam heves szavakban védekezik Wundtnak azon felfogása ellen, mintha a hypnotismus és suggestio tanulmányozása a tudományos jelleget nélkülöznél.

VI. A «*Critical Notices*» rovatban e művek bíráltnak meg: *Herbert Spencer, The Principles of Ethics: S. Alexander.* — *Bernard Bosanquet, A history of Aesthetics: James Sully.* Bíráló szerint a mű tartalmát illetőleg egyoldalú, kivitelét illetőleg nem igen sikerült. — *Beiträge zur Psychologie und Physiologie der Sinnesorgane.* Gesammelt und herausgegeben von A. König. Hamburg u. Leipzig, 1891. Az ismertető *E. B. Titchener* szerint a nyolcz értekezés közül, melyek e munka tartalmát képezik, a szakember méltó figyelmét csak a következők érdemlik meg: Kries, *Beiträge zur Lehre vom Augenmasse*; Uthoff vizsgálatai egy hét éves gyermekek, ki előbb csak világos és sötét színeket tudott megkülönböztetni és sikerült operatio után tanulta meg a látást; Prof. Lipps, *Aesthetische Faktoren der Raumschauung*, mely czikk az optikai illúziókról szól; König, *Über den Helligkeitswert der Spectralfarben bei verschiedenen absoluter Intensität: nach gemeinsam mit R. Ritter ausgeführten Versuchen.* — A «*Notes and Correspondence*» rovatban *E. B. Titchener*, Wundt műveiből szedett idézetekből azt törekszik kimutatni, hogy mit ért a német philosophus *Innervationsempfindung* alatt.

—r—o.

* * *

«*A lét bírálata.* Az élő szervezet fejlődéséről és művelődéséről általában és az élettevékenység lényegéről. Irta Frederik Jenő. Budapest, 1892.» 138 lap.

E csinosan kiállított munkában szerző a szervezeti és értelmi haladásnak módjait, föltételeit és általán élettevékenységünk belső tényezőit biológiai alapon kutatja.

A problémák, melyeket a mű felölel: a vallás és tudomány viszonya, az embernek helyzete a természetben, a szervezetek, a különbség az ember és állat között, az ismeret kútforrásai, «a felszabadított emberi akarat», az emberi lélek mint érzéki tevékenység, a fejlődési és művelődési föltételek közötti különbségek, a nemi termékenyítés törvényei, az erélyi kifejezések.

A munka érdemére és értékére lesz még alkalmunk visszatérni, mert szerző e munkájában jelentkező, tagadhatatlanul önálló álláspontjait és fölfogását — állítása szerint — még bővebben és részletesebben fogja kifejteni és ekkor azon részletek is tisztábban fognak előttünk állani, melyek alkalmat adnak félreértésekre és melyek nem engedik meg, hogy teljesen tiszta fölfogást alkothassunk a szerző gondolkodásának önállóságáról, eredetiségéről és álláspontjának valódi mibenlétéről. Egyet azonban szívesen constatálunk: hogy elvont gondolkodásának eredményét mindenütt találó példákkal igyekszik földeríteni. E végből külön munkát is irt: «*Az agyrémeknek (visiók) és az álomlátó elragadtatásoknak (extasis) eredetéről és természetéről.* Egy titkos természeti tüneményre vonatkozó független tanulmány. Ugyanott 1893.» (39. lap), melynek csupán az a feladata, hogy az ú. n. zavaros lelki állapotokat egy vallásos örületben szenvedő egyénen, mint példán mutassa be. Álláspontja az, hogy minden úgynevezett «természetfölötti» állapotot (az extasisokat, visiókat, inspiratiókat stb.) pathológiai tünemények gyanánt fog föl.

Érdeklődéssel várjuk a szerző további philosophiai munkásságát.

Dr. B. J.